

Գարձեալ յայտարարութիւն լինի գերիմաստ
Էլիպարեանի, զի յամի որ գինի, այնչեք 1816,
եւ ի 10 հոկտեմբերի ըստ անցնին նախաժամու
թեան մարտարիւն. եւ ըստ հանձնարարութեան
կատարեցաք զհանգէս խորհրդոյ պատկի մերոյ աստէն
ի թաղաքի եղիպտոս. մին իրի աղբու ընծայեմ ան
գին սիրելոյ նպատակաւ լինել ինձ թեւք արժա
նաւ որ, եւ աստուածահայնոյ աղբից մերոյ, որով
մարթացուք անխորձ պահպանել ի միջանոք փախաց
կրտսական ծովուս աշխարհի, եւ զոր պարտիք կա
տարեալ պարզերէն հանդիսանալ ի կարգս գասուց
նախահարց, եւ նահապետաց մերոյ:

Յօրէ անտի գրադեալ կամ ի կատարութեան եր
կուց երեւի եւ օգուտաւ մատենից. յորց մի բժշկա
րան հարուստ, իոյ միւս բաւարան իմն ըստ կարգի
նիսպադին անուանց դեղորից. եւ այս եօթն բարա
նաւս, ի յատկանակեմ, յետալկան, ի յունական, ի
պարսկական, ի ասիական, եւ ի բարբառ արաբա
ցոց, եւ ուրեք ուրեք ի հայկական, եւ միանգամայն
եղաք առաջի ի բազմանիւր բառից զմանկութեան
զընթիւն, եւ զնեղաբանական զօրութիւն նոցին բա
ցայայտ իմն անիւ յօգուտ եւ ի լուսաւ որութիւն մտաց
բանաւոր ընկերացադք:

Գարձեալ մաղթեմ զարգութիւնք շնորհ ա
րարեալ տալ ինձ լիովին, եւ թաղայայտ տեղեկութիւն
ինչ որքան առ միարանութիւն հայոց, որք են ի...
տան ընդ ուղղափառացն, քանիք թաղում անհաւա
տալի եւ ստայոց զընդոյ լեմիք աստանոր: Այլ եւ
ծանօ ինձ եթէ գինի եղին քերովրէ եւ միտիւն եղ
բայքն մեր, եւ կամ թէ ուր է անդրանիկ եր
գին մեր:

Արդ ի պսակ լրութեան բանիցս փութացեալ
վերադիմ ժառանգ, կրկնադիմ թախանախոց հայրեմ
անկապալ գործմէլ զգրութիւնք թաղմանաւ, ցանկ ի
պիտանան միթմարութեան անմիւս պաշտելոյ, որ եւ
ասեմ Յարգնամեմարից լինել ողջ ընդ աւուրց երկնից
ամենայն երջանկութեամբ կենաց ի պարծանս եւ ի
ցնծութիւն մեզ եւ ասանմինն ինձ աննշաւոյն եւ
խանդաղատակներս:

Սիրոյ ողջոյն նուիրեմ Ազնուհի զերմուսնոց
հոգեւոր Տիկին Զուգակցի յարգնապատուութեանք
մեալ ընդ հովանաւ որ պաշտանաւ թեմամբ ինամնց
այլ, եւ ամենբանեալ սիրամայր կուսին անարատի
Եւ եւ ասանմին սիրոյն ողջոյն մատուցանեմ Գեր
սիրալի, եւ սիրազուն որչաւ ձերսմ բարհիւստ եւ
իմաստասէր զպիւր պնարսի յաննարարեալ պահպա
նութեամբ հայրազուր մարդասէր ինամոյն Առ
առեմոյ:

Եղբայրական սիրով, ասանմին յարգանք եւ
սեփական պատուով, անպայման իոյն աննանք եւ փա
փք կարտանայ աշխարհաբար. հանգերձ վերընծայե
Գերայրգելոյ փոքր եղբայրն մեր մատուցիայ ճիվանի
յոյրբոյնայն, որ եւ անտարակոյս վտակից լինի մեզ
յարսաւմ պիտի: Նոյնպէս ընտանեկան սիրով, եւ
մասնաւոր մեծարանք համբուր զձեռս իրազելոյ
ամենախնարհ հարսն մեր լիկիւնայ, եւ յոյժ զուարճեմ,
որ զձեզ ունի ինքեան տալք:

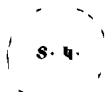
Չնայն ողջոյն սիրոյ եւ կարտանայ ընծայեմ.
Գերայրգելի հայրապատու սիրապաւ մարգարէ հին
բարեկամին իմ, յուսամ զի զնայն բարեկամաւ
թիւն եւ զնորհ ունիցի ի վերայ մեր եւ ընտա
նեաց մեր:

յնգիպտոս, ի 1819, Խ. ի 27 յունիսյոյն:

Վերադանելութեան մերում

Ն. Ծ. ՄՈՂԱՅԷԼ

յետիւ թիւն. տէր Գ. Գ.

Քի հո
Մ. Բ.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

Ս. ՅԱԿՈՐ

ՍՅԱԿՈՐԻՆ ՀԻՒՆԵԼԵՆ

(Ըրարանաւորութիւն)

Գ.

Դէպքեր շինութենէն ետը:

Վարդմի սովորութիւն եւ չափողիկէից՝
ապրտի ստի կարտու եւ անկար հիւանդը հաւա
սարապէս աղքատ նկատել, որով Աղքատանոց
եւ Հիւանդանոց մի եւ նոյն Հոգաբարձութեան
կը յանձնուր ինչպէս եւ այժմ, Հետեւաբար
երկոտասանից ժողովը երբ Ս. Յակոբայ Հիւան
դանոցը կ'աւարտի, անոր մատակարարութիւնն
ալ Աղքատանոցի Հոգաբարձութեանն կու տայ,
ինչպէս յայտ է անոնի ներկայացուցած 19 տա
րուան 1832—1849 ընդարձակ ելմասցոյնն,
որուն մէջ ուրոյն կը տեսնուին նաեւ Հիւանդա
նոցի հաշիւները: Ուստի ընկերացող պէտք չէ
տարադէպ համարել եթէ պատմութեան ըն
թացքին մէջ Աղքատանոցի վրայ եւ խօսիմք,
եւ կամ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը եր
բեմն Աղքատանոցի եւս կուենք: Սակայն կը
փութայ միանգամայն յաւելուլ անոնց վրայ վեց
անգամ եւս 1837 զեկա. 20ին գումարեալ
Ազգ. ժողովուն որոշողութեամբ, ինչպէս յայտնի
պիտի տեսնենք յետագայ՝ «Գլխանակէն» (Յայ
տարարութիւն): Այս յաւելման վրայ նախկին
ները կը հրաժարին միայն Հիւանդանոցի Հո
գաբարձութենէն:

նա քաժպեղքած նայիլ օլաճաղընդ զահիր վէ աշխատարար:

Ի Հայրապետական դի-
ւանին
Ի Ղալաթի 108 ունվ.
1838

Տ. Կ.

ՉԱՅՏԱՆԱՊԱՐՈՒ-
ԹԻՒՆ ՀԻԱՆՊԱՆՈՒՅԻՆ ՈՐ
ԵՐԱՆԻՍՈՒՆ Ս. ՅԱԿՈԲՅԱՆ
ԳՈՐԻՆԵՆԵՐ ԿԱՄԵՐ ԳԵ-
ՐԱՊԱՅԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՏ
ԱՐԵՎԿԱԿՈՐԿՈՒՆԻՆ ԵՆ
ՎԵՏԱԲԱՆԱՆ ԿԱՐԱՐԻԱՐԸ
ՎԱՐՉԱԿԵԹԻՆ ԵՆ ԱԳ-
ՎԱՅԻՆ ՀԱՆԱՆՈՒԹԵԱՐԻ
ՄԵՆԵՆԱԼ ՀԱՄԱՐԱՐԻՄ
ԳՐԱԹԵԱՆ ՎՊԱՅԻՄ
ԱՆՈՒՆ Վ. ՀԱՄԱՆԵԱՆ
ԱՌԵՆԱԳԻՐ
(ԳԻՆ. ԱՄ. ՏԳ. 223)

Հիւանդանոցը իր մատան հետ միասին
աւարտած պահուն, ինչպէս մեր ընթերցողը
րուն արդէն ծանօթ է Սարայանի Յայտարարու-
թենէն (տես անդ էջ 28) փայտաշէն կամ կէս
քարաշէն չորս տուն միայն ունէր իր Տոլին վրայ
իբրեւ հաստատուն եկամուտ եւ իր յարակից
երկրին մէջ գտնուած թուրքերուն հասոյթը:
Բնականաբար այսքան եկամուտ բաւական չէր
Հիւանդանոցին տարեկան ապրուստին. ուստի
Ոսկերեքան Հիւանդանոց-Աղքատանոցին Հոգա-
բարձուաց շաւղին հետեւեալով եւ խորհրդի
ժողովոյն հաւանութեամբ ամէն եկեղեցեաց,
հրապարակական եւ առանձնաւորաց մատուու-
ներուն գտնաձեւակներ կը հաստատեն, մինչեւ
անգամ լատին եկեղեցեցներուն, որոնցմէ բաւ-
կան հասոյթ կը գոյանայ, անանկ որ 1839ին
մէջ կը գտնենք որ Յիսուս Փրկիչ Եկեղեցին
արտադրեր է 20074. Ոսկերեքան՝ 14422.
Օրթոքէոյ՝ 4409. Ստամբուլ՝ 1399 դահե-
կան: Բայց աստի մեծ զարկ կը տրուի Ս. Յա-
կոբյան Եղբայրութեան, որ Հիւանդանոցին շի-
նութեան գործոյն մէջ մեծ դեր ունեցած՝ եւ
անոր համար ալ սոյն գթութեան յարկը իր
անուան նուիրուած է: Այս անգին կարգադրու-
թիւններն եղած տաճն Հիւանդանոցիս հոգեւոր
եւ բժշկական խնամքը կը ձեռք գաղթեալ Հ.
Աթանաս Տօղթամաճեանի վրայ, որ նոյն տա-
րուան մէջ օր մը կը կոչեն զինքը Մաքրանոցէն
(Quarantina), որ նոր ընդունուած էր ճակա-
տագրական թուրքերայէն Սուլթան Մահմուտ
Ասիլ Բ. Օսմանեան կայսեր կենաց վերջնութիւն
տարին, եւ կը հարցնեն «որպէս անձերն ի իս-
պիթան եւ զինչ թերթիկ գործածէիր: Հրա-
մայեալ էր արքայն թէ քաթիւրիկաց իսպիթանի
նման շինել պարտիք ֆարանթիան, եւ եկին

Ե՛հէնտիզը ձեն եւ չափն առին, ինչպէս կը
տեսնուի իր գրած նամակէն 1838 Մայիս 3:

Հ. Տօղթամաճեանի բժշկութեան ուրիշ
գորաւր փաստեր եւս ունիւր: Անոր անունը իր-
եւ մանագետ տանտիրանի, տամանակին լուս-
գրաց մէջ հրատարակուելով՝ հանրածանօթ
կ'ըլլայ ի Կ. Պոլսի, որով ոչ միայն տեղական
ժողովրդեան վստահութիւնը կը գրաւէ, այլ
նաեւ օտարներուն, ինչպէս յայտնի է 1838ին
գրած նամակէն, որուն ամփոփումը հոս գտնել կը
փութանք:

Անգղոյ դեսպանը կը հրաւիրէ զինքը
Միլլոտ ծովակալի մը որդին գործանելու, բայց
հիւանդութիւնը հիշեցած եւ սխալ գեղեր գոր-
ծածուած ըլլալով՝ չի ստանձնէր անոր դար-
մանք... 24 տամ առաջ պէտք էր, կ'ըսէ, կո-
չել զիս, այժմ այն վիճակի հասած եւ հիւանդը
որ երեք օրէն պիտի մեռնի, եւ այնպէս կ'ըլլայ:

Բայց աստի արդունքն պայտասն մէջ մուտ
կ'ունենայ, որուն կ'առաջնորդէ Կելենճիկճի
Մարիամ Տաւաճն, տեսնեց թէ ինչպէս:

Սուլթան Մահմուտ Ասիլ Բ. 17ամայ
գահար Ե՛հէնտի Եփենտին եւ հիւանդանոց,
Համ բժշկներ կարծախառ (Scarlatina) կը կար-
ծեն անոր հիւանդութիւնը բացի Հաշեան Հէ-
գիմ Մանուէլէն որ կը պնդէր թէ Հարանուկ
(Կելենճիկ) է: Միւս բժշկները յամառելով
իրենց կարծեաց վրայ՝ կրկին անգամ երակա-
հատութիւն կ'առաջարկեն եւ արհեստ չանել:
Երբ կը հարցուն հիւանդին հօրը՝ կ'ըսէ ֆառ-
ստի, փաշիքտէն պաշկա պիր իրանքը կը
մու... վիճաճիսնէ օտաւ շարին, Երբ կայսրու-
հին «Կելենճիկ իրանք եւր էվլաթման» կ'ըսէ
Հէգիմ Մանուէլէն, կը պատասխանէ թէ «Պի-
ղիմ քիթալըմըզու եռք տուր, յարին իմ պիր
քառն չօք էյի պիւն»... — իսմի նէ, ներսէ
պուլունտը. — Կելենճիկճի Մարիամ թապիր
օրունքը վէ թաղարման իրամէթ իտեր: Կայ-
սրուհին անմիջապէս կոչել կը հրամայէ, բայց
Մարիամ բժշկաց թեմանութենէն վախճալով՝
շ'երթար: Հրամանը կը կրկնուի Տիւղեան Յա-
կոբ Զեկպիի ձեռքը, այն ատեն Մարիամ թեւեւ
կը համակերպի, բայց այժմ պատրաստ գեղ
չունիլ, կ'ըսէ, այսօր կը պատրաստեմ եւ վաղը
եկեք տարէք զիս: Պաշտական կառուր ետ կը
դառնայ, եւ Մարիամ անմիջապէս կ'երթայ իր
խոտորձանհօրը Հ. Աթմապին խորհուրդ հար-
ցնելու: Նա կը քաջայարէ իր ծուխը, գնա,
կ'ըսէ, վախճալու բան չկայ: Քահաճայն առջի
իրկիւնէն Մարիամին տունը կ'երթայ եւ յա-
ջորդ առաւուր զանի խոտորձանցնէ եւ հաղոր-
դելէ ետքը գեղերն ալ սեղանին վրայ դնելով՝
չորս բժշկութեան Աւետարան կը կարգայ անոնց
վրայ, եւ այսպէս ճամբայ կը գնի իր հոգեւոր
դուստր:

Մարիամ կայսերական պալատ հասնելով՝
երբ երկիւղեւ հիւանդին բազկերակը կը բռնէ,
կայսրըդէն «Պէնի Հաջգահէ կիպի պաքմա,
կ'ըսէ, ի՞նչ պիր ֆաթիւր էվլաթը կիպի, այն

ասան բժշկուհի Նին կը քաջախիտ իւր ձեռքը կը խնցնէ դեղը բակով՝ «Զահգաստեմ», սաքըն պէնիմ իլաքմա եսիստ ուստալըզմա ուստալ թիւնիսինից, իլա օջուսայա, զիրա պէն իլաճալըթմն իւզիսինն Ալթանա բարաքմա ինճիլ օրուսուպ» եղլէ վերբրիմ հաստամա, «նոյն գիշերը հիւանդին վրայ քրթալըք մը կու գայ, նշան բարելուութեան, եւ Մարիամ ուրախութեամբ կ'երթայ աւետել հիւանդին ձորը, որ կ'յառնաբարէ գրկել իր բարոյան, դեղերը միշտ կարգալէն ետքը զրկել: Առաւօտան հիւանդին հայրն ալ կու գայ ի տես, եւ Մարիամ կը փութայ համբուրել անոր ոտքը, եւ կայսերական շնորհակտեաց կ'արժանանայ: Բժշկուհի Նին 40 օր պալատէն դուրս չ'ելլեր մինչեւ հիւանդութիւնը իր ընթացքը կատարէ, կերակուրէ անդամ ինքը կ'սկիւն եւ շափով կու տայ հիւանդին:

Անպատում ուրախութեամբ կը լեցուի բոլոր աքընիները երբ կայսերոջին կ'ապաքինի, ըստ որում երկու ամիս առաջ անոր եղբայրը նիպակտարին լեքնախն մուտք էր: Մարիամին եւ Ալթանա բարաքին մեծագումար պարգեւներ եւ թանկագին ընծանք կը ստանին, երկուքն ալ իրենց գերդաստանով միասին առանձին հրովարտութեամբ ապառ կը հաշակուին խորանէն եւ բոլոր տուրքերէն, եւ արքունեաց մուսքը կ'արտօնուի անոցն ո՛ր եւ է ժամանակ: Եւ ըստ այսմ շ. Ալթանա աշխարհիկ տարազով մինչեւ իր մահը 1860 կը յաճանէ արքունի պալատը 22 տարի իրեն բժշկու, մայր կայսրուհին կը բուժէ, կանանցի մէջ հիւանդաց վրայ Աւետարան կը կարգայ, եւ աւթիւս քառասունի շափ հիւանդ նորածնից փրկութեան միջնորդ կ'ըլլայ (Գիւ. Ատ. Յփ. 82): Այս գէպը համառօտակի կը յիշուի նաեւ Տիւրքմանց անուանուած սուլէն ելած օրագրութեան մը մէջ, որ կարծեօք կը վերագրի նոյն գերդաստանէն Օրիորդ Երանուհոյ դուստր Սերգիսի որդւոյ Յովհաննու, որդւոյ Միկայելին, որդւոյ Յովհաննու, որդւոյ Սերգիսի, որդւոյ Յարութեան (Աղգ. մա. Բ):

Հ. Ալթանաի 1838 Սեպտ. 20 թուակիր նամակէն ալ կ'իմացուի որ նա վեց տարի անձնուէր ծառայութենէ ետքը իրեն քահանայ եւ բժիշկ կը հրաժարի ժամախառնորաց հիւանդանոցին վերակացութենէ, եւ նոյն նամակին մէջ իր յաջորդը կը նշանակէ Խապալ 8. Անտոն Վ.ը, որուն համար կ'ըսէ՝ թէ լաւով կը մատակարարէր հիւանդաց խորհուրդները: Ուստի սխալ է Ուղարկեանի Հիւանդանոցին վերակացուաց շարքին մէջ զՀ. Ալթանա երրորդ եւ զՎերիսիւնի Վ.ը երկրորդ նշանակելը (տես անդ էջ 30), մանաւանդ թէ այս վերջնայ անունը հաշուոց տեարաքներէն աւելի յատասցոյն ժամանակաց մէջ կը անանուի: Ըսել է թէ նա եւ ոչ իսկ երրորդ վերակացուն եղած է Ս. Յակոբայ, այլ

խոտորըւոցի 8. Յարութիւն ամուսնացեալ քահանայն, որ կարենէ կու գայ ստանձնել Սէլվեան Յովհաննէս Վ.ի յորդորմամբ Հիւանդանոցին պաշտօնը տարի մը պայմանաւաճառով, մինչ Մաքրանոցի շնորհիւ համաճարակը սակաւ ինչ թեթեւցած եւ Խապալ Հիւանդանոցէն հեռացած էր մինչեւ ի քէօթմահիա: 8. Յարութիւն սակայն տարին չբոլորած երեսնեմեկի կը վախճանի 2 Յուլիս 1837 ժամանախառն, զո՛հ իր կոչման, որ նորէն սկսած էր աւելի մահացող, որուն յաղարկաւորութիւնը կը կատարուի մեծադղորդ հանդիսիւ. «Ցնսնելու արժանի էր, կ'ըսէ Յովհաննէսն, քահանայից եւ ժողովրդեան շուտուումը»:

Հիւանդանոցը դարձեալ Տոգեխնամ քահանայէ զրկուելով՝ Հասուն Անտոն Ամուսկալ Վ.ին Նախագահութեամբ 20 քահանաներէ բաղկացեալ ժողով մը կը գումարուի՝ եւ վերստին կ'առաքարկուի Յօրանաճեանին Հիւանդանոցին վերակացութիւնը. — Միթէ Յովնանու պէս զիս ժամատարի ծովը նետել կ'ուզէր. — ժողովականք միաբերան կ'ըսեն, քաւ լիցի՛ Հայր, քաւ լիցի՛ Հայր. — յոգնած եմ է հանգստեան պէտք ունիմ... Եթէ աշխատիլ կարենայի, միասին կ'ստանձնէի Տերութեան առաքարկած տեսչութիւնն ալ Մաքրանոցի վրայ: Վերապէս շատ մը գժուարութիւններ յարուցանելէ ետեւ՝ ժողովոյն թախանձանաց չզիմանալով՝ ի փառս Աստուծոյ եւ ի փրկութիւն հոգւոց չորս ամսուան համար նորէն կ'առնու յանձն Ս. Յակոբ ժամախառնորաց Հիւանդանոցին վերակացութիւնը եւ վերստին կը սկսի «Վերակացու իսպիթալի», յաւելլով իր ստորագրութեանց ներքեւ գրեթէ տարի մը դադրելէ ետքը: Այս ամէրը եւս աւելի կը մանրամասնեն Հ. Իգնատիոս Հիւքիւրեան եւ Հ. Գաւիթ Ուղունեան Միթթարեան միաբանները գրելով իրենց Արհ. Արքահայր ի Վիեննա, առաջինը 1837 Յուլիս 18 Ն. Տ. եւ որ մը ետքը երկրորդը՝ վերջինշալ ժողովոյն ասանագրութիւնը, որոնց իւրաքանչիւրինք առանձինն պիտի յառաջ բերենք նոյնութեամբ:

... ի 13 ամսոյ հրաւիրեալ էին ամենայն խոստովանաչաք ի ժողով ի Բիսուս Փրկիչ, ուր ի յիննց 33 անձինք ժողովեցան եւ Հասունն իր Ամուսկալ Նախագահ եղեալ ժողովոյն առաջի աթար զհարկն ընտրելոյ դքահանայ մի ի վերայ հիւանդութեան, եւ նպատակոյն պարտաւոր նորա, զի ի մեռանել Տերութի բազում թախանձանք եղեալ էին դարձեալ զՀ. Ալթանա Տօղթաճեանն ի լիբանիսէ որ զվեց ամ չարու

նակարար տարեալ էր զայդ պաշտօն 250 զուշ. ամսական վճարուք, եւ յայս նուագ վառն 4 եւ կէս ամսոյ եւեթ առեալ է ի վերայ իւր վառն վառառադըութեանն: Ի Վնէժեանց ձին եօթն, ի Լեռնանեանց չորս, ի Վնէժեանց չորս, մնա-
ցեալքն ի Թրփախտեանց եւ ի Թեմականաց: Ի վերայ առաջին մասին ընտրութեան ոչ միայն միոյ այլ եւ երկորդական քահանայ իւր օգ-
նիչն ասացաւ եթէ իցէ զք որ կամօր ինքնա-
նուէր զանն մատուցանել ի փառս Աստուծոյ, Թող ասացն է ալ այլն: Եւ իբրեւ ամենեւեկ լուե-
ցին յայնժամ սկսան արտաքուստ որոնել ոմն
զխապալեան Տր. Անտոն (որ այժմ գտանի ի
լուստիս) եւ այլ ոք զՀ. Արիստակէս (Քառա-
պոլսեան Անտոնեան միտան որ եւ գտանի
յԱնկիրիս) առաջարկէր, ոմն աւեր զՏր. Արա-
պեան եւ այլ ոք զՏր. Յովհաննէս տէրտէրն
զեկեալն ի Հայոց իբրեւ օգնիչ: Գտեալ է ի վե-
րայ սոցա զանազան անկարծութիւն կամ անբն-
գունակութիւն, Գերբեկեանն Տնարեցաւ այլ
եղանակ իբրեւ թէ վիճակաւ ընտրեցի եւ վե-
ճակն թող արկնէ ի վերայ ամենայն եւ իւրա-
քանչիւր ծեր եւ տղայ քահանայից, ի վերայ
որոյ եւ եղանից նա ի փառս Աստուծոյ զօհնաց
զանն ի նոյն պաշտօն մինչեւ, աւեր, ի Տրաթա-
րիչն ընտրելոյն պարտ է զպատիւ ի վերայ զնել
500 զուշ. ամաց յամիս ի քապէն վճարելոյ:
Այս կարծիք եւս իբրեւ անպիտան ի բաց թողա-
ւոր զի այս պաշտօն ոչ տանի հաւասար վիճակն
ընտրութեան վառն շինելոյ յիւրաքանչիւր քա-
հանայս միորեան վաշխաբերութիւն, եւ երկշտն
անընդունակ համարի: Ետեմ ծա իբրեւ զսրտան
զք անուանեցին զԱմբրոսիոս վարդապետն Մա-
ղաբեան, եւ նա յանն առ մտանել ընդ լծովն
միայն թէ գտանիցին եւ այլ ինն քահանայք
որք յանն առնուցուն մտանել ընդ նմա ի վե-
ճակ: Վերջապէս զայս խնդիր թողեալ անորոշ
անցին ի վերայ երկրորդ մասին. այս է ի վերայ
սպարուստի քահանայից ընտրելոց, բայց առա-
ւելապէս ի վերայ չորս եւ կէս ամսոյ ամսական
վճարաց Հ. Աթմասի, զոր հաղեւ հաճեցու-
ցեալ են 800 զուշ., եւ քանի մը քահանայք ի
կողմանէ իւրեանց խոստանալով: Այսանկիրն
սակաւ. բայց Հ. Գեորգէ-Լիւթմուշեան զխնամաւորա-
բար պնդէր թէ քահանայք սպարական են
այլմ վճարաց իբրեւ ի պաշտօնէ միասնաբառ-
ութեան եւ այլն, այսինքն ի վերայ 300 զուսու-
շեց, զոր խոստացեալ է ազն, վճարել 500 զուշ
ցլուռն 800 զուշեց հանգանակել քահանայից
մերոց ամսոյ յամիս ի քապէ իւրեանց: Թեւ
այս մասն առաջարկութեան միաբերան հերքե-
ցաւ յամենեցուն, իբր թէ քահանայք ոչնչ
պարտականութիւն յանձնին ձգեն իբրեւ Ժո-
ղովքապետի, եւ ոչ իսկ կարող են շունչելով
ստոյգ եկամուտս բաց յանտուգից այն է՝ պա-
տարագեաց, եթէ մը զհոգեւորն մատակարա-
րէմը թող եւ աշխարհականը զմարմնաւորն մա-
տակարարեցեն ստելով. եւ զիւն մեծ ամօթ է
առաքի օտար ազգաց որք ծաղրեցեն զազգն մեր
որպէս թէ անկարողս հոգալ զապրուստ միոյ

քահանայի եւ այլն, բայց առ ի պահել զպատիւ
քահանայիցն պիտոյիկ որք արըն ի կողմանէ
իւրեանց խոստանալով են Հ. Աթմասի 800 զուշ.
ամսական, ամենեւեկ հաւանեցան հանգանա-
կել եւ անդ գտեալքն անմիջապէս հանգան-
ըշտ վճարեցին որպէս ասացաւ վառն 4 եւ կէս
ամսոյ եւեթ, եւ յետոյ արարեալ փոթէսթ
այնուհետեւ շվճարելոյ եւ ոչ գտնի մի արհակե-
ցան իւրաքանչիւր ի տեղին իւրեանց (Դիւ. Միւ.
Վի.):

... Ետեցելուք եօթնեկէ եղեւ Ժողովք
քահանայից վառն Հոգարարաւ քահանայի
ժանտախտի: Բազումը բազմօրինակ բառն խոսե-
ցան, միայն Գերբեկեանն աւել վիճակ առնել ի
վերայ ամենայն քահանայից. ընդդէմ եկաց
Ժողովն Գերբեկեւ շափ թէ բազումը քահանայից
բարոյապէս եւ ֆիզիկապէս են անբնգունակ, եւ
ոչ զք ի Ժողովականաց մտաւոյց զանն յայս ող-
ջակէզ: Ապա կամեցան ընտրել գտան անմիկն
եւ ի վերայ նոցա վիճակ արկանել ի կամօրին
ընծայօրս զանն յայն պաշտօն: Ամբրոսիոս Վ. ն՝
այլ ոչ գտաւ երկրորդ. ասացաւ տալ բերել
յայտց տեղեաց, եւ աւարտեցաւ Ժողովն: Դար-
ձեալ բան եղեւ ի Ժողովի թէ Հ. Աթմասի
խոստացաք յիւրաքանչիւր ամիս տալ 800 զուշ.
իշխանք Հիւանդանոցի վճարեն միայն զուշ. 300,
եւ զմնացեալ 500 պարտին ընուլ քահանայք:
Ընդդէմ եկաց այժմ Ժողովս իրաւամբ, թէ այ-
սու ճանապարհ ցուցանեմք աշխարհականաց
որկանել զեկեղեցին ի ներքոյ պետպէս պար-
տուց. քահանայն ունի ծառայել աշխարհակա-
նաց, ապա աշխարհականը հոգացեն զնոսա,
"Որ սեղանոյ ծառայէ, ի սեղանոյ անտի կե-
րեցէ, ոչ եւ այսու օրինակաւ բողբոքեմք ասացին
յառեան Գերապ. Զանապարհաւ որդմութեան
հիւանդանոցի հաճեցաւ Ժողովն վճարել այս
նուագ միայն վառն շրթի ամսոց, եւ աւարտեցաւ
Ժողովն (Դիւ. Միւ. Վի.):

Այս կրկին ատենագրութենէն ակնյայտի
կ'երեւի որ Հ. Աթմասա Տօղթամաճեան երկրորդ
անգամ վերակացու եղած է Ս. Եակոբայ Հիւան-
դանոցին: Ուստի թողուք շլայն որ ժանտախ-
տաւորները խնամէ, եւ մեր անցնինք Հոգա-
բարձութեանց վրայ խօսիլ:

(Էդրն-Նիկիտ)

Հ. ՆԱԼԵԱՆ Վ. ՍՐԱՊԵԱՆ

Միաբան Անտոնեան:

